

Prioritizing the Factors Affecting Nation-building in the Direction of Sustainable Development with Emphasis on Super-processes

Zahra Khodadadi¹, Sanjar salajagheh^{1*}, Sedighe Tootian Esfahani², Majid Motamedi³,
Mohammad Hossein Darvish Motevalli⁴

1. Department of Public Administration Management, Ke.C., Islamic Azad University, Kerman, Iran.

2. Department of Public Administration, WT. C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3. Department of Industrial Management, Nos.C., Islamic Azad University, Nowshahr, Iran.

4. Department of Industrial Management, WT. C., Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

How to cite this article:

Khodadadi, Z.,
Salajagheh*, S., Totian
esfahani, S., Moatamedi,
M & Darvish motevalli,
Mh. (2026). Prioritizing
the Factors Affecting
Nation-building in the
Direction of Sustainable
Development with
Emphasis on Super-
processes.
Transformational Human
Resources Quarterly,
5(17), 32-63.

Publisher:

Rafsanjan Islamic Azad
University

Background and purpose: Nation-building is the process of constructing a national identity through the power of governance. Its importance becomes even greater in the face of environmental megatrends and the pursuit of sustainable development. The objective of this study is to prioritize the factors affecting nation-building in line with sustainable development, with an emphasis on megatrends.

Research method: In terms of purpose and outcomes, this research is applied. In terms of its execution, it is descriptive and survey-based. The study is cross-sectional in time, and the research variables are qualitative. To prioritize and determine the relative importance of the themes and sub-themes, the SWARA method was used.

Findings: The findings showed that the identified factors do not have equal importance, and some dimensions play a more central role in nation-building. Public trust and government legitimacy (0.173), identity and cultural cohesion (0.165), social and spatial justice (0.150), political and social participation (0.136), national security and stability (0.118), cultural development and responsiveness to contemporary needs (0.103), the role of religion and its redefinition in nation-building (0.086), and structural and external challenges of nation-building (0.069) ranked from first to eighth, respectively. This prioritization enables more focused policymaking and targeted decision-making.

Conclusion: Nation-building in Iran is a multi-layered and dynamic process that depends on the interaction between governance structures, social justice, social capital, and broader environmental transformations. Without structural reforms in governance, strengthening justice, and rebuilding social trust, cultural or symbolic policies alone will not be sufficient to achieve sustainable nation-building.

Keywords: Nation-building, Sustainable Development, Megatrends

© 2026 the authors. Published by Islamic Azad University, Rafsanjan Branch. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License. (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

NUMBER OF REFERENCES

27

NUMBER OF FIGURES

1

NUMBER OF TABLES

15

Corresponding author:

Email: sanjar1@iau.ac.ir

ORCID: 0000-0002-8419-7917

Introduction

The evolving dynamics of nation-building, alongside the continuous preservation of national identity within the framework of sustainable development, constitute a highly complex and multidimensional phenomenon. Despite its critical importance, this area has received limited systemic attention from contemporary scholars (Taheri Attar, 2014; Farati et al., 2021). This phenomenon can be comprehensively analyzed through two interrelated dimensions:

- The Structural (Internal) Dimension: This encompasses domestic components, regulatory criteria, institutional frameworks, and performance indicators. It is primarily driven by the internal efficiency, agility, and efficacy of national governance structures.
- The Content (External) Dimension: This extends beyond national borders and is driven by global megatrends that continuously exert structural pressure on domestic policy, shaping and challenging internal governance capabilities (Shojaeian et al., 2023; Shojaeian et al., 2025).

Therefore, successful modern nation-building requires simultaneous synchronization between internal capacities and external global shifts. Establishing a cohesive nation and a resilient political order depends on the state's ability to adapt to macro-environmental changes. In essence, the continuity of the nation-building process is structurally linked to *state-building*—the institutional capacity of the state to respond effectively to interconnected economic, social, technological, and political disruptions (Taheri Attar, 2014; Pulatov, 2025; Zhang, 2021).

Governments are increasingly expected to identify the latent threats and emerging opportunities associated with these pervasive megatrends. Failure to adapt risks undermining national unity and fracturing social capital. Conversely, proactive adaptation strengthens institutional resilience, fosters deeper social integration, and ensures long-term national stability (Farati et al., 2021; Shojaeian et al., 2025). Core Research Question: How should the structural and content requirements affecting nation-building for sustainable development be prioritized and operationalized within the indigenous context of Iran?

Research Methodology

This study is applied in its objective and adopts an exploratory mixed-methods (qualitative-quantitative) design executed within a deductive logic. It is descriptive-survey in nature and cross-sectional in its time horizon.

Phase 1: Qualitative Thematic Analysis

Initially, a comprehensive literature review and qualitative inquiries were conducted to isolate the foundational requirements, main themes, and sub-themes of sustainable nation-building.

Phase 2: Quantitative Weighting (The SWARA Method)

To determine the relative importance and hierarchical priority of the extracted dimensions, the Step-wise Weight Assessment Ratio Analysis (SWARA) method was deployed. A specialized questionnaire tool was developed based on the themes derived from the qualitative phase.

Expert Panel Profile and Sampling

- **Sampling Strategy:** Purposive sampling was used to select a highly specialized expert panel.
- **Panel Composition:** The panel comprised university professors, heads of specialized commissions within the Islamic Consultative Assembly, and leading experts in ethnography and cultural policy.
- **Methodological Continuity:** To ensure complete conceptual mastery over the extracted variables, the same experts who participated in the qualitative thematic validation phase were retained for the quantitative SWARA weighting phase. Criteria were initially ranked individually by the experts, and group mean ranks were subsequently processed to compute final normalized weights.

Findings

The empirical application of the SWARA method indicates that experts prioritize internal institutional reform and governance adaptability as the most vital drivers for neutralizing global megatrends and advancing sustainable nation-building.

The complete hierarchical ranking and normalized final weights of the prioritized themes are detailed in the table below:

Rank	Strategic Nation-Building Theme / Driver	Normalized Final Weight	Structural Role & Implication
1	Transformation of governance structure and data-driven structure	0.175	Primary institutional engine; baseline driving force.
2	Social trust and national discourse	0.166	Critical social capital layer; fosters civic alignment.
3	New generation empowerment and intergenerational justice	0.151	Future-oriented baseline; prevents generational alienation.
4	Revival of cultural and media capital for national identity	0.131	Disseminates inclusive values and collective narrative.
5	Decentralization and convergent governance amid ethnic diversity	0.119	Mediates internal pluralism; safeguards territorial cohesion.
6	Reforming the educational system for multicultural identity	0.104	Institutionalizes long-term civic tolerance and competencies.
7	Active policy-making for surrounding social crises	0.087	Defensive agility against external localized disruptions.
8	Redefining the role of Iran in the new world order	0.067	Strategic external positioning within global shifts.

Conclusion

The empirical findings demonstrate that successful nation-building in Iran cannot be achieved through fragmented, symbolic, or cross-sectional policies. Instead, it requires a gradual, deeply integrated structural transformation. The fact that "Transformation of governance structure and data-driven structure" (0.175) and "Social trust and national discourse" (0.166) occupy the highest priorities proves that technical administrative modernization must be paired with genuine social trust to build a resilient nation-building framework.

To bridge the gap between theoretical sustainable development and executive reality, policymakers should focus on four macro-level interventions:

- **Execute Intelligent Decentralization:** Transition away from hyper-centralized administrative models toward a convergent, regional governance structure. Empowering localized and regional institutions directly reduces regional inequalities, enhances civic participation, and strengthens the sense of national belonging among diverse ethnic demographics.
- **Reconstruct an Inclusive National Narrative:** Move beyond rigid, monolithic identity-building frameworks. Policymakers must actively design multicultural policies and cross-cultural dialogues that incorporate Iran's rich ethnic diversity into a unified, overarching national identity, thereby transforming diversity from a perceived threat into a strategic asset.
- **Institutionalize Intergenerational Justice:** Explicitly embed the needs of the younger generation and environmental sustainability priorities into long-term legislative budgeting, development roadmaps, and educational designs. Addressing these expectations is a strategic necessity to prevent generational alienation and falling social hope.
- **Operationalize Public Ethics and Data-Driven Transparency:** Align state behavior with demonstrable accountability, operational honesty, and data-driven governance. Furthermore, re-engineer the public education network to prioritize critical thinking, media literacy, and civic competencies.

In summary, sustainable nation-building within the Iranian context is structurally dependent on deep, justice-oriented, and participatory institutional reforms. Neglecting the systemic links between governance agility, social equity, and intergenerational integration will inevitably expose the nation-building process to severe, long-term structural vulnerabilities.

AUTHOR CONTRIBUTIONS

conceptualization: Zahra Khodadadi; Methodology: Sanjar Selajgeh, Sedigheh Parrotian; Official analysis: Majid Motamedi; Writing - Original Draft: Zahra Khodadadi; Writing - Review and Edit: All Authors; Supervision: Mohammad Hossein Darvish Motavi.

ACKNOWLEDGEMENT

The authors have not received any special funds for this work. Thank you to the anonymous judges for their kind comments.

CONFLICT OF INTEREST

The authors declare no conflict of interest.

OPEN ACCESS

Free access to the article by the publisher will be provided freely to the authors and researchers of the journal.

PUBLISHER'S NOTE

The publisher remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

POSITIVE AI STATEMENT

Artificial Intelligence Statement: Artificial intelligence (AI) tools, including large language models, were used solely for language editing and improvement of readability in this manuscript. The AI was not used for generating ideas, data analysis, interpretation of results, or writing the scientific content. All intellectual contributions and scientific decisions were made by the human authors.

ABBREVIATIONS

Publisher's note on claims regarding the qualification of published information and institutional affiliations remain neutral.

AUTHOR(S) BIOSKETCHES

Sanjar Salajegheh received his Ph.D. in Decision-Making and Policy-Making from the Science and Research, Tehran. His research interests include decision-making and policy-making. He is currently an Associate Professor in the Department of Management, Faculty of Management, Islamic Azad University, Kerman Branch. Corresponding author: Email: sanjar1@iau.ac.ir

اولویت بندی عوامل موثر بر ملت سازی در راستای توسعه پایدار با تاکید بر ابروندها

زهرا خدادادی^۱، سنجر سلاجقه^{۱*}، صدیقه طوطیان اصفهانی^۲، مجید معتمدی^۳، محمد حسین درویش متولی^۴

۱. گروه مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمان، کرمان، ایران

۲. گروه مدیریت دولتی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۳. گروه مدیریت صنعتی، واحد نوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، نوشهر، ایران

۴. گروه مدیریت صنعتی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

زمینه و هدف: ملت سازی فرایند ساختن یک هویت ملی با استفاده از قدرت حکومت است که اهمیت آن در مواجهه با ابروندهای محیطی و رسیدن به توسعه پایدار دو چندان خواهد شد. هدف از این پژوهش حاضر، الویت بندی عوامل موثر بر ملت سازی در راستای توسعه پایدار با تاکید بر ابروندها می باشد.

روش تحقیق: این پژوهش از نظر هدف و نتایج کاربردی است و به لحاظ ماهیت اجرا توصیفی و پیمایشی می باشد. از نظر زمان مقطعی است و متغیرهای پژوهش کیفی می باشد. به منظور اولویت بندی و تعیین اهمیت نسبی تم ها و زیر تم ها، از روش SWARA استفاده شد.

یافته ها: یافته ها شان داد که همه عوامل شناسایی شده از اهمیت یکسان برخوردار نیستند و برخی ابعاد نقش محوری تری در ملت سازی ایفا می کنند. اعتماد عمومی و مشروعیت حاکمیت (۰/۱۷۳)، انسجام هویتی و فرهنگی (۰/۱۶۵)، عدالت اجتماعی و فضایی (۰/۱۵۰)، مشارکت سیاسی و اجتماعی (۰/۱۳۶)، امنیت و ثبات ملی (۰/۱۱۸)، توسعه فرهنگی و پاسخگویی به نیازهای روز (۰/۱۰۳)، نقش دین و بازتعریف آن در ملت سازی (۰/۰۸۶)، چالش های ساختاری و بیرونی ملت سازی (۰/۰۶۹) در رتبه اول تا هشتم قرار گرفتند. این رتبه بندی امکان تمرکز سیاستی و تصمیم گیری هدفمند را فراهم می کند.

نتیجه گیری: ملت سازی در ایران فرایندی چندسطحی، پویا و وابسته به تعامل ساختارهای حکمرانی، عدالت اجتماعی، سرمایه اجتماعی و تحولات کلان محیطی است. بدون اصلاحات ساختاری در حکمرانی، تقویت عدالت و بازسازی اعتماد اجتماعی، سیاست های فرهنگی یا نمادین به تنهایی قادر به تحقق ملت سازی پایدار نخواهند بود.

واژه های کلیدی: ملت سازی، توسعه پایدار، ابروندها

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

نحوه استناد به

مقاله: خدادادی، ز.

سلاجقه^{۱*}، س. طوطیان

اصفهانی، ص. معتمدی،

م و درویش متولی، م ح.

(۱۴۰۵). اولویت بندی بر

ملت سازی در راستای

توسعه پایدار با تاکید بر

ابروندها. فصلنامه منابع

انسانی تحول آفرین، ۵

(۱۸)، ۳۲-۶۳.

ناشر:

دانشگاه آزاد اسلامی

مقدمه

هدف از فرایند ملت سازی، نزدیک سازی مردم درون یک حکومت است تا از نظر سیاسی در بلندمدت پایدار و قابل دوام بماند. برای ملت سازی ممکن است از پروپاگاندا یا توسعه گسترده زیرساختی برای پروردن هماهنگی اجتماعی و رشد اقتصادی استفاده شود (آلسینا و همکاران، ۲۰۲۱؛ کاسرس-دلپیانو و همکاران، ۲۰۲۱؛ کونکل، ۲۰۲۲). ملت سازی در شرایط کنونی که با تغییرات سریع در فاکتورهای مؤثر بر توسعه پایدار و ابروندهای جهانی روبه رو هستیم، نیاز به الزامات و ساختاری منعطف و چابک دارد تا بتواند هم سرعت تطبیق پذیری داشته باشد و هم چالش های پیش رو را حل کند (خنifer و محمدنژاد فدردی، ۱۳۹۷؛ شجاعیان و همکاران، ۱۴۰۲؛ شجاعیان و همکاران، ۱۴۰۴). بدون شک شاکله اساسی شکل گیری و عامل اصلی توسعه و پیشرفت یک جامعه، ملت حاضر در آن خواهد بود. در طول تاریخ بشریت، ملت های گوناگونی با ویژگی ها و شرایط خاص به وجود آمده اند؛ ملت هایی با مشخصه ها و معیارهایی متفاوت که گاه با تکیه بر عملکرد، تصمیم گیری، رفتارها و ویژگی های مطلوب و ایده آل خویش به عنوان یک راهنما برای نسل های آینده تبدیل شده اند و جوامع پس از خود را به بهترین صورت ممکن شکل داده اند و گاهی در قالب مللی فاقد تشکل، ساختار، سیستم یکپارچه و کم بهره از خرد جمعی، به دلیل ضعف مدیریت و سوء تدبیر کم رنگ و منقرض شده، از اذهان و یادها محو شده و به تاریخ پیوسته اند (طاهری عطار، ۱۳۹۳؛ لطفی و همکاران، ۱۴۰۰؛ لطفی و همکاران، ۱۴۰۱).

ماهیت تکامل پذیر و فراگردی ملت سازی و استمرار حفظ موجودیت و هویت هر ملت در راستای توسعه پایدار، مقوله ای دو بعدی و پیچیده است که کمتر مورد توجه پژوهشگران و صاحب نظران قرار گرفته است؛ بعد ساختاری که دربرگیرنده مؤلفه ها، معیارها و شاخص های عملکردی درون جامعه است و تحت تأثیر عملکرد بهینه و مطلوب ساختار درونی قرار دارد و بعد محتوایی یا بیرونی یک جامعه که خارج از مرزها قرار گرفته است و تحت تأثیر ابروندها قرار می گیرد که دائماً بر بعد ساختاری فشار وارد ساخته و آن را تحت الشعاع خود قرار می دهد. توجه همزمان به بعد داخلی و ابروندهای محتوایی در شکل گیری ملت و ایجاد حکومتی منسجم و متحد ضروری است (فراتی و همکاران، ۱۴۰۰؛ پولاتوف، ۲۰۲۵؛ ژانگ، ۲۰۲۱). به بیانی دیگر تداوم و استمرار فراگرد ملت سازی مرهون شکل گیری حکومتی است که بتواند بر فاکتورهای ابروندهای محیطی مسلط شود؛ امری که از آن به دولت سازی تعبیر می شود (طاهری عطار، ۱۳۹۳؛ پولاتوف، ۲۰۲۵).

ابروندها، ایده هایی تاریخی هستند که در بستر زمان شکل می گیرند و طی دوره هایی طولانی باقی می ماند. گاهی ابروندها آن قدر طولانی می شوند که حضور و اثرگذاری آن ها را فراموش می کنیم، زیرا عمر آن ها فراتر از عمر یک نسل است. ابروندها فراگیر هستند و تاریخ زندگی انسان را متحول می کنند. فاکتورهایی نظیر روندهای اجتماعی، روندهای اقتصادی، روندهای سیاسی، روندهای تکنولوژیکی، روندهای زیست محیطی، روندهای ناگهانی نظیر همه گیری ها و سایر تحولات جهانی می توانند بر نوع ملت سازی، دوام آن و عملکرد مؤثر آن اثرگذار باشند (خنifer و محمدنژاد فدردی، ۱۳۹۷؛ پولاتوف، ۲۰۲۵؛ ژانگ، ۲۰۲۱). از این رو، حکومت ها که بنابر نوعی قرارداد نانوشته اجتماعی به نمایندگی از آحاد ملت، موظف به حفظ استقلال و نظم کشورند و بر ایجاد موفقیت های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی اثرگذار هستند، به مثابه بازیگر اصلی

عرصه اجتماعی، مسئول حفظ موجودیت ملت و تکامل و استمرار فراگرد ملت سازی اند؛ امری که به نوعی در حکمرانی عینیت می یابد. بدین معنا که حکومت به مثابه نهادی رهبر، در کنار سایر نهادهای اجتماعی نظیر بازار و دیگر جوه جامعه مدنی، متولی حفظ موجودیت ملت و تداوم بخش و تسهیل گر تکامل فراگرد ملت سازی است (طاهری عطار، ۱۳۹۳؛ ردی، ۲۰۲۲؛ فراتی و همکاران، ۱۴۰۰).

بر این اساس، در میان رویکردهای گوناگون به اداره حکومت و حکمرانی، توجه به ابروندهای جهان پیرامون بسیار با اهمیت است؛ چرا که غفلت از فاکتورهای جاری در ابروندها می تواند آینده جامعه و ملت را با مخاطرات جدی روبه رو سازد (پولاتوف، ۲۰۲۵؛ شجاعیان و همکاران، ۱۴۰۴). بنابراین، به منظور رسیدن به ملتی پایدار در برابر تغییرات روزانه و گسترده پیرامونی و دستیابی به حداکثر تاب آوری، نیاز به مدلی گویا و جامع وجود دارد که به عنوان نقشه راهی برای حکومت تلقی شود. در نهایت، می توان گفت که این پژوهش درصدد آن است که با رصد الزامات ملت سازی در پرتو توسعه پایدار، ابروندهای محیطی، اقتصادی و اجتماعی، راهکارهایی را برای باز تولید و احیای هویت ملی و انسجام اجتماعی، به منظور دفع تهدیدها و بهره گیری از فرصت های ناشی از تنوع فرهنگی، اجتماعی و قومی تدوین کند. بر این اساس، پژوهشگر در پژوهش حاضر، مترصد پاسخگویی به این پرسش است که «الویت بندی عوامل موثر بر الزامات ملت سازی در راستای توسعه پایدار چگونه است؟»

مبانی نظری

ملت سازی

واژه ملت به گروهی از انسان ها گفته می شود که دارای سرزمینی معین، فرهنگ و زبانی مشترک و سابقه تاریخی یکسانی هستند و دارای دولتی می باشند که از شناسایی بین المللی برخوردار است. لذا آنچه که یک گروه انسانی را به عنوان ملت درمی آورد، عناصر گوناگون و دیرپایی چون تاریخ مشترک، فرهنگ مشترک، سرزمین واحد برخوردار از مرزهای شناخته شده توسط دیگر واحدها، زبان مشترک و مهم تر از همه نهاد سیاسی اداره کننده آن سرزمین است (احمدی، ۱۳۹۰). در عین حال، پژوهش های جدید نشان می دهند که ملت صرفاً بر پایه عناصر عینی شکل نمی گیرد، بلکه وجود احساس تعلق و هویت مشترک نیز در تداوم آن نقشی اساسی ایفا می کند (آلسینا و همکاران، ۲۰۲۱؛ ژانگ، ۲۰۲۱). ملت مفهومی ذهنی است که تحقق آن در جهان خارج، منوط به تعهد مستمر عامه مردم به حفظ آن است. هرگاه مردم به حفظ این معنا متعهد باشند، ملت باقی می ماند و با عزم مردم به انصراف از آن، این معنا بی درنگ مضمحل می شود و جوهره وجود خویش را از دست می دهد (لطفی و همکاران، ۱۴۰۰). بنابراین، مفهوم ملت، مفهومی اعتباری است که وجود آن به اراده اعضای جامعه برای پابندی به آن بستگی دارد؛ یعنی حتی اگر همه شرایط ایجاد یک ملت مانند زبان واحد، نژاد مشترک و سرزمین مستقل وجود داشته باشند، ولی عامه مردم برای شناسایی خود به مثابه یک ملت مصمم نباشند، ملت شکل نمی گیرد (طاهری عطار، ۱۳۹۳).

از این رو، هویت ملی و احساس تعلق جمعی از مهم ترین مؤلفه های تداوم و بازتولید ملت به شمار می آیند (بیدله خانی، ۱۳۹۸؛ لطفی و همکاران، ۱۴۰۱).

در این راستا، ملت سازی توصیف کننده همگرایی و انسجام گسترده میان دولت و جامعه و نیز توسعه و بسط یک هویت ملی مشترک است (لطفی و همکاران، ۱۴۰۰). ملت سازی، روندی جامعه شناختی است که تعداد متنابهی از مردم در سرزمینی مشخص، با کمرنگ شدن تعلقات قومی، قبیله ای، نژادی، جنسیتی و زبانی، به هویتی مشترک دست می یابند (داودوندی و همکاران، ۱۳۹۹). این فرایند معمولاً از طریق نهادهایی همچون نظام آموزشی، رسانه ها، خدمت عمومی، نهادهای سیاسی و سیاست های فرهنگی دنبال می شود و هدف آن تقویت همبستگی اجتماعی و افزایش احساس تعلق ملی است (آلسینا و همکاران، ۲۰۲۱؛ کاسرس-دلیانو و همکاران، ۲۰۲۱؛ ژانگ، ۲۰۲۱). جهت گیری هایی که از سوی شهروندان در جامعه در قبال کشور خود وجود دارد و اصولاً نشان دهنده پایداری های اساسی به جامعه سیاسی و میزان تعهد آنان به هم نوعان و جامعه است، منبعث از غرور ملی، هویت ملی، نقش شهروندی، برداشت ها در مورد حقوق سیاسی و اولویت های سیاست گذاری حکومتی است (طاهری و همکاران، ۱۴۰۱). در این میان، فرایند جامعه پذیری سیاسی و آموزش شهروندی نقش مهمی در تقویت این مؤلفه ها و افزایش مشارکت اجتماعی و سیاسی شهروندان ایفا می کند (طاهری و همکاران، ۱۴۰۱؛ آلسینا و همکاران، ۲۰۲۱).

بی تردید فعالیت های مربوط به ملت سازی به تکوین و تقویت جهان بینی، ارزش ها و انتظارات مشترک و در نهایت به همگون سازی فرهنگ سیاسی شهروندان یا شکل گیری فرهنگ سیاسی وفاق گرا کمک می کند. تنوع و تفاوت های قومی در ایران می تواند تحت شرایط خاصی در خدمت بسیج احساسات گروهی و خلق هویت های واگرا قرار گیرد. آگاهی از شرایط و عواملی که سبب تنش در روابط اجتماعی می شوند، می تواند به اتخاذ راهکارهای اجرایی بهتر و مؤثرتر مدد رساند (طاهری و همکاران، ۱۴۰۱). در همین راستا، مطالعات انجام شده درباره ملت سازی در جوامع چند قومیتی نشان می دهد که تقویت هویت ملی فراگیر، توسعه مشارکت سیاسی و ایجاد فرصت های برابر برای گروه های مختلف اجتماعی، از مهم ترین الزامات حفظ انسجام ملی و کاهش شکاف های هویتی به شمار می رود (فراستی و همکاران، ۱۴۰۰؛ داودوندی و همکاران، ۱۴۰۰؛ راسل و سامبانیس، ۲۰۲۲).

توسعه پایدار

کشورها در آینده ای نزدیک با چالش های بی سابقه اجتماعی، اقتصادی و محیطی روبه رو خواهند بود که برخاسته از شتاب فزاینده جهانی شدن، توسعه سریع فناوری ها و ضرورت دستیابی به توسعه پایدار است (خنیفر و محمدنژاد فدردی، ۱۳۹۷). به منظور تحقق توسعه پایدار، تمرکز همزمان بر شاخص های اقتصادی، اجتماعی و محیطی امری ضروری است؛ زیرا توسعه پایدار تنها در سایه ایجاد توازن میان این ابعاد محقق می شود (شجاعیان و همکاران، ۱۴۰۲؛ شجاعیان و همکاران، ۱۴۰۴). در فضای محیطی جهان امروز، مدلی از ملت سازی می تواند کارآمد و اثربخش باشد که شاخص های توسعه پایدار را به صورت

همزمان مدنظر قرار داده و برای تحقق هر یک از آن‌ها برنامه‌ریزی مشخصی داشته باشد. در واقع، تداوم هویت ملی، انسجام اجتماعی و ثبات سیاسی در گرو توجه همزمان به ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی توسعه است (فراستی و همکاران، ۱۴۰۰؛ شجاعیان و همکاران، ۱۴۰۴).

ابروندها و ملت‌سازی

ابروندها، ایده‌ها و تحولاتی تاریخی هستند که در بستر زمان شکل می‌گیرند و طی دوره‌های طولانی تداوم می‌یابند. ابروند، تغییری بنیادین و اثرگذار در مسیر پیشرفت یک جامعه یا هر حوزه از فعالیت‌های انسانی است و در واقع هر جنبش بزرگ و فراگیر می‌تواند به عنوان یک ابروند تلقی شود. این روندها به دلیل گستره اثرگذاری و ماندگاری خود، توانایی تغییر ساختارهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع را دارند (خنifer و محمدنژاد فدردی، ۱۳۹۷؛ پولاتوف، ۲۰۲۵). برون و همکاران (۲۰۱۷) مهم‌ترین ابروندهای جهانی را شامل گسترش شهرنشینی، پیشرفت‌های فناوری، هوش مصنوعی و رباتیک، تغییرات جمعیت‌شناختی، کمبود منابع، تغییرات اقلیمی و جابه‌جایی قدرت اقتصادی در سطح جهان می‌دانند. این تحولات دولت‌ها و ملت‌ها را با چالش‌های گوناگونی مواجه ساخته و ضرورت برنامه‌ریزی راهبردی برای مدیریت آن‌ها را بیش از پیش آشکار کرده است. در همین راستا، مطالعات جدید نیز نشان می‌دهد که تغییرات فناورانه، تحولات اقتصادی و دگرگونی‌های هویتی از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر فرآیند ملت‌سازی در قرن بیست‌ویکم محسوب می‌شوند (پولاتوف، ۲۰۲۵؛ ژانگ، ۲۰۲۱).

منظور از ابروندها، تغییراتی است که در محیط جهانی رخ داده و آثار بلندمدت و عمیقی بر جوامع و کشورها بر جای می‌گذارد. ملت‌ها بیش از بسیاری از اجزای دیگر جامعه از این تحولات تأثیر می‌پذیرند و درک به موقع آن‌ها می‌تواند زمینه‌ساز شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای ملی باشد. از این رو، ملت‌ها باید فراتر از مرزهای جغرافیایی خود به تحولات نوظهور جهانی توجه کرده و روندهایی را که قادرند سازمان‌ها، جوامع، اقتصادها و کشورها را متحول سازند، به دقت رصد کنند (خنifer و محمدنژاد فدردی، ۱۳۹۷؛ شجاعیان و همکاران، ۱۴۰۴). شناسایی ابروندها به ملت‌ها کمک می‌کند تا تهدیدها و فرصت‌های بالقوه را شناسایی کرده و اقدامات لازم را برای مقابله با مخاطرات احتمالی و بهره‌برداری از فرصت‌های پیش‌رو انجام دهند. این امر می‌تواند به شکل‌گیری ساختاری مستحکم، یکپارچه و پایدار منجر شود و زمینه ایجاد اتحاد، انسجام اجتماعی و اشتراک اهداف ملی را فراهم سازد. ملت‌های موفق، روندهای بزرگ جهانی را نه به عنوان تهدید، بلکه به مثابه فرصت‌هایی برای بازآفرینی ظرفیت‌های ملی تلقی می‌کنند و به خوبی آگاه‌اند که راهبردهایی که در گذشته موجب موفقیت آن‌ها شده است، الزاماً موفقیت آینده را تضمین نمی‌کند (شجاعیان و همکاران، ۱۴۰۴؛ پولاتوف، ۲۰۲۵).

فرایند دولت‌سازی و ملت‌سازی، فرایندی است که به شکل نظام‌مند در کشورهای مدرن اروپایی تجربه شده و بر ایجاد دولت قدرتمند، بوروکراسی کارآمد و شکل‌دهی به هویت ملی مشترک میان شهروندان مبتنی بوده است. این فرایند تلاش می‌کند تا افراد دارای قومیت‌ها، فرهنگ‌ها، زبان‌ها و هنجارهای متفاوت را در قالب یک هویت ملی واحد گرد هم آورد

(آلسینا و همکاران، ۲۰۲۱؛ کاسرس-دلپیانو و همکاران، ۲۰۲۱). با این حال، اجرای این فرایند در کشورهای در حال توسعه، به ویژه در منطقه خاورمیانه، با پیچیدگی ها و چالش های متعددی همراه بوده است. مرزهای تحمیلی، ضعف نهادهای دموکراتیک، تأخیر در شکل گیری دولت مدرن و تنوع گسترده قومی و مذهبی از جمله عواملی هستند که فرآیند ملت سازی را در این منطقه با دشواری مواجه ساخته اند (داودوندی و همکاران، ۱۴۰۰؛ فراتی و همکاران، ۱۴۰۰؛ زازایی، ۲۰۲۵).

بر این اساس، در میان رویکردهای گوناگون به اداره حکومت و حکمرانی، توجه به ابروندهای جهانی از اهمیت ویژه ای برخوردار است؛ زیرا غفلت از تحولات جاری در محیط بین المللی می تواند آینده جامعه و ملت را با مخاطرات جبران ناپذیری روبه رو سازد (ژانگ، ۲۰۲۱؛ پولاتوف، ۲۰۲۵). بنابراین، به منظور دستیابی به ملتی پایدار در برابر تغییرات گسترده محیطی و افزایش سطح تاب آوری ملی، وجود یک الگوی جامع و راهبردی برای هدایت سیاست های عمومی ضروری به نظر می رسد. چنین الگویی می تواند به عنوان نقشه راهی برای حکمرانی عمل کرده و زمینه لازم برای هماهنگی میان الزامات ملت سازی، توسعه پایدار و تحولات ناشی از ابروندهای جهانی را فراهم آورد (طاهری عطار، ۱۳۹۳؛ شجاعیان و همکاران، ۱۴۰۴). امید می رود این پژوهش با شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر الزامات ملت سازی در راستای توسعه پایدار، بتواند در تدوین سیاست ها و برنامه های کلان کشور، به ویژه در چارچوب برنامه های توسعه آتی، نقش مؤثری ایفا کند.

پیشینه پژوهش

پژوهش ها قابل توجهی در حوزه ملت سازی انجام شده است که به بخشی از آن ها اشاره می شود:

جدول ۱. خلاصه تحقیقات داخلی و خارجی

ردیف	محقق- سال	عنوان	روش تحقیق	جامعه مورد مطالعه	ابعاد و مؤلفه ها	خلاصه نتایج
۱	شجاعیان و همکاران (۱۴۰۲)	بازشناسی پیشران های ملت سازی با رویکرد توسعه پایدار در ایران	تحلیل مضمون بر مبنای مدل کلارک و براون	صاحب نظران دانشگاهی رشته مدیریت	پیشران ها و موانع ملت سازی	نتایج نشان داد ملت سازی در جهت توسعه پایدار در سازمان های دولتی با عنوان مضمون فراگیر مشتمل بر ۲ مضمون پیشران ها و موانع ملت سازی با ۸۳ مؤلفه در قالب مضامین پایه است. این فرآیند به منظور ایجاد همبستگی و همکاری میان مردم و سازمان های مختلف، با هدف تحقق توسعه پایدار در سطوح مختلف اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی انجام گردید.

۲	ظاهری و همکاران (۱۴۰۱)	هویت سازی با تکیه بر جامعه پذیری سیاسی (مطالعه موردی: آموزش افسران وظیفه).	توصیفی از نوع پیمایشی	دانشجویان وظیفه	شکل گیری ارزش ها و باورهای سیاسی-خدمت به اعتلای وطن-مشارکت سیاسی-احترام به حاکمیت نظام سیاسی-پابندی به تعهدات، عمل و رفتار نتایج به دست آمده مؤلفه های شکل گیری ارزش ها و باورهای سیاسی و خدمت به اعتلای وطن و پابندی به تعهدات، عمل و رفتار مطلوب ارزیابی شد و مؤلفه های مشارکت سیاسی و احترام به حاکمیت نظام سیاسی هرچند میزان رضایتمندی را تا اندازه ای برآورده اما همچنان خلأ انجام سیاست گذاری های مؤثر و کارآمد در خصوص این مؤلفه ها مشهود و ملموس است
۳	لطیفی و همکاران (۱۴۰۱)	ملت سازی ناکام در ایران: چالش های ملت سازی و مصادیق از ملت ناشدگی	روش علی و بهره گیری از چارچوب نظری ملت سازی کارل دوئیچ	ملت سازی در تاریخ معاصر ایران	منازعات سرزمینی، تضعیف علقه های ملی و هویتی - فعال شدن گسل های میان دولت و مردم، ایران، می باشد در ابعاد کلان، چالش هایی نظیر منازعات سرزمینی، تضعیف علقه های ملی و هویتی و نیز فعال شدن گسل های میان دولت و مردم، محصول فرآیند ناقص ملت سازی در ایران، می باشد
۴	فراتی و همکاران (۱۴۰۰)	دولت - ملت سازی در غرب آسیا: ارائه الگوی بومی غلبه بر چالش ها	توصیفی - تبیینی	کشورهای غرب آسیا	شکاف های قومی، مذهبی و نژادی، عدم شکل گیری و تثبیت هویت ملی، عدم استقرار ساختارهای دموکراتیک-عدم حل اختلافات سرزمینی با کشورهای همسایه -مدخله خارجی برای این کشورها به وجود آمده است. همچنین هیچ طرح و مدل فراگیری برای پیشبرد فرایند دولت - ملت سازی و برون رفت از مشکلات و بحران های این منطقه وجود ندارد . چالش های داخلی و خارجی مختلفی مانند وجود شکاف های قومی، مذهبی و نژادی، عدم شکل گیری و تثبیت هویت ملی، عدم استقرار ساختارهای دموکراتیک و نیز عدم حل اختلافات سرزمینی با کشورهای همسایه و مدخله خارجی برای این کشورها به وجود آمده است. همچنین هیچ طرح و مدل فراگیری برای پیشبرد فرایند دولت - ملت سازی و برون رفت از مشکلات و بحران های این منطقه وجود ندارد .

۵	داودوندی و همکاران (۱۴۰۰)	الگوها و راهکارها	ارزایی منازعه‌های منطقه‌ای در خاورمیانه در پرتو روند دولت - ملت سازی مطلوب؛ الگوها و راهکارها	توصیفی - تحلیلی	عراق - لیبی - سوریه	منازعات ملی و منطقه‌ای، روند دولت - ملت سازی - خاورمیانه	رابطه‌ای دوسویه و معکوس بین منازعات ملی و منطقه‌ای و روند دولت - ملت سازی در خاورمیانه برقرار است
۶	لفطی و همکاران (۱۴۰۰)	۱۳۰۴ - ۱۳۲۰	واکوی فرایند تکوین ملت در ایران معاصر؛ تاریخچه و روند (مطالعه موردی: عصر رضاشاه)	روش تبیین علی	عصر پهلوی اول	آموزش، الگوهای زبانی مشترک - مبانی اعتقادی - چرخش نخبگان	ملت سازی در ایران به رغم پیشینه نسبتاً طولانی آن، در دوران رضاشاه صرفاً در چارچوب یک فرایند تحمیلی و سطحی به اجرا درآمد و با همکاری نخبگان و پذیرش عمومی مواجه نشد.
۷	ترکی و همکاران (۱۴۰۰)		پیامدهای مدرنیزاسیون و ایجاد هویت ملی نویسن در دوره پهلوی	توصیفی - تحلیلی	دوره پهلوی اول	ناسیونالیسم، دولت مدرن، ملیت، قوم گرایی	انکار وجود اقوام گوناگون، باعث بیگانگی گروه های قومی و منازعات در بزنگاه های سیاسی گردید که حوادث دهه ۱۳۲۰ در آذربایجان و کردستان از تبعات آن بود.
۸	رشیدی و همکاران (۱۳۹۹)		عصر صفوی در جهت دولت - ملت سازی در توان بخشی قدرت ایران و مدیریت بحران های سیاسی اخیر در منطقه	تطبیقی	دوره تاریخی سلسله صفویان	دولت - ملت سازی با محوریت همبستگی قومی و مذهبی	دیدگاه واکنش و رقابت قومی را میتوان درخصوص بسج سیاسی قومی واگرایانه بکار گرفت.
۹	زازایی (۲۰۲۵)		ملت سازی در افغانستان: چشم اندازها و چالش ها	تحلیلی - توصیفی	افغانستان	رویکرد قدرت های خارجی، جغرافیای کشور - همزیستی اقوام مختلف، اقوام و آداب و رسوم فرهنگی - آمیختگی بنیادگرایی اسلامی تنش ها و درگیریهای اجتماعی	افغانستان باید میراث فرهنگی غنی خود را بشناسد و از آن محافظت کند و در عین حال حس اهداف و اصول ملی مشترک را تقویت کند. ایجاد یک افغانستان متحد مستلزم تلاش های مداوم برای پیمایش در پیچیدگی های تاریخ، جغرافیا، ترکیب قومی گوناگون و پویایی های فرهنگی آن است.

۱۰	پولاتوف خسان (۲۰۲۵)	ملت سازی و حکومت در ازبکستان پس از فروپاشی شوروی: ایدئولوژی مستقل و تأثیر آن بر اقتصاد، سیاست خارجی و هویت	تحلیلی-توصیفی	ازبکستان	حمایت گرای اقتصادی خودکفایی دفاعی، اجتناب از اتحاد، رد ایدئولوژی های توسعه طلبانه - چالش های امنیتی منطقه ای - ایجاد هویت ملی سکولار با محوریت شخصیت های تاریخی، احیای سنت ها	مطالعه نشان داد که چگونه این سیاست ها دیدگاه کریموف از یک ازبکستان مستقل را منعکس کرده و تقویت می کنند و ثبات را با محدودیت های حکومت محوری دولت محور متعادل می کنند.
۱۱	دوینسکی (۲۰۲۴)	برخورد فرهنگ ها در جام جهانی فوتبال: تأملی بر قدرت نرم، ملت سازی در قطر ۲۰۲۲	تحلیلی-توصیفی	قطر	برخورد تمدن ها و امپریالیسم استعماری، ملی گرایی در دنیای جهانی شده، دیپلماسی فرهنگی، رقابت های سبز	نتایج به ادبیات موجود، بحث های ظریف، انتقادی و گاهی متناقض در مورد ورزش، نام تجاری ملی و زمینه های مرتبط، در زمینه جهانی شدن و پیچیدگی ژئوپلیتیک خاورمیانه کمک می کند.
۱۲	فلوم (۲۰۲۴)	شیگون قومیتی: گنتمان مسکن در حمایت از ملت سازی	تحلیلی-توصیفی	اسرائیل و فلسطین	قوم سالاری- توسعه- پراکندگی جمعیت- رویکرد فرهنگی	ستم قومی، با ابزارهای گفتمانی و معماری، بر رژیم های سرزمینی ملی تأثیر می گذارد و در نتیجه درگیری های خشونت آمیز منطقه ای را تشدید می کند
۱۳	سیلاف (۲۰۲۴)	ملت سازی چچن در زمان قدیروف	تحلیلی-توصیفی	چچن	ناسیونالیسم- ارتباط متقابل قوی بین ساختارهای اداری و قومیت	نتایج نشان داد یک بوروکراسی قومی چچنی جدید ظهور کرده است، (ارتباطات پایدار با نهادهای فدرال). بنابراین، قدیروف با تأکید مداوم بر ناسیونالیسم چچنی، جامعه چچن را عمیق تر از دهه های گذشته با روسیه ادغام کرده است.

۱۴	بگالویچ (۲۰۲۱)	عوامل موثر بر روابط ملت سازی در دره فرغانه	تحلیلی-توصیفی	دره فرغانه	جغرافیای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، قومی-اجتماعی، طبیعی موثر بر روابط ملیت های مدرن	در عصر حاضر، همه ملت های جهان با شادی زندگی می کنند، یک زندگی دارند و حقوق و تکالیف یکسانی دارند. اما با این وجود، منافع و نیازهای آنها منطبق نیست، از شورش های دسته جمعی، تقسیم ملت، درگیری های خونین اجتناب می شود.
۱۵	کانو (۲۰۲۲)	بازسازی ذهنیت شینجین و ملت سازی در چین	تاریخی-تحلیلی	چین	تغییر ذهنیت و رفتار مردم	گفتمان xinmin بازسازی اساسی چارچوب ذهنی-شناختی جامعه را در تغییر چین از یک موجود فرهنگی کنفوسیوس به یک هویت سیاسی ملی تسهیل کرد.
۱۶	کانکل (۲۰۲۲)	مدرن کردن روستا: نزاع دولتی، توسعه کشاورزی و ملت سازی در دهه ۱۹۶۰ غنا	تحلیلی-توصیفی	غنا	مدرنیزاسیون-استعمار زدایی، ملت سازی روستایی و گذار به سوسیالیسم	مقاله به طور خاص به مدرنیزاسیون کشاورزی پس از استقلال توسط دولت می پردازد و دیدگاهی روستایی در مورد فرآیندهای استعمار زدایی، ملت سازی روستایی و گذار به سوسیالیسم ارائه می دهد.
۱۷	دی.لیت (۲۰۲۲)	سیاست حزبی، ارتباطات سیاسی و رفتار رأی دهی در آفریقای جنوبی: پیامدهایی برای ملت سازی	روشن کنی از طریق بررسی اسناد	آفریقای جنوبی	مشارکت فعال جوانان در سیاست حزبی-آزادی اقتصادی	مشارکت فعال جوانان در سیاست حزبی و ارتباطات سیاسی سریع به طور قابل توجهی با ملت سازی مرتبط است و نتیجه می گیرد که تلاش برای ملت سازی آفریقای جنوبی می تواند از طریق مشارکت فعال جوانان در سیاست حزبی به دست آید.
۱۸	آلسینا و همکاران (۲۰۲۱)	ملت سازی و آموزش	تاریخی	کشورها در دوره سوسیالیسم	دیکتاتوری-دموکراسی-نوع حکومت-مرزهای کشور	تهدید دموکراسی سازی قوی ترین انگیزه را برای همگن شدن فراهم می کند. همچنین محققان بر یک خط مشی خاص ملت سازی یعنی آموزش ابتدایی انبوه، تمرکز کردند
۱۹	کاسرس دلیانو و همکاران (۲۰۲۱)	تماس بین گروهی و ملت سازی: شواهدی از خدمت سربازی در اسپانیا	تحلیلی-توصیفی	اسپانیا	انتخابات-هویت ملی	انتصاب به خدمت سربازی در منطقه ای دیگر به طور قابل توجهی هویت اسپانیایی بودن خود را افزایش می دهد، احتمال رای دادن در انتخابات ملی را افزایش می دهد و احتمال رای دادن به یک حزب منطقه گرا را کاهش می دهد

۲۰	وایت، و تسکیو (۲۰۲۱)	آموزش اولیه پسااستعماری تحلیلی گذشته نگر از سیاست جنوب صحرای آفریقا: بازسن ملت سازی در	تاریخی	سیاست های آموزشی - ملت سازی - گروه های قومی - سیاست	این مقاله با استفاده از روش های تاریخی و با تمرکز بر غنا، به طراحی سیاست های آموزشی در راستای تحقق ملت سازی می پردازد
----	----------------------	---	--------	---	---

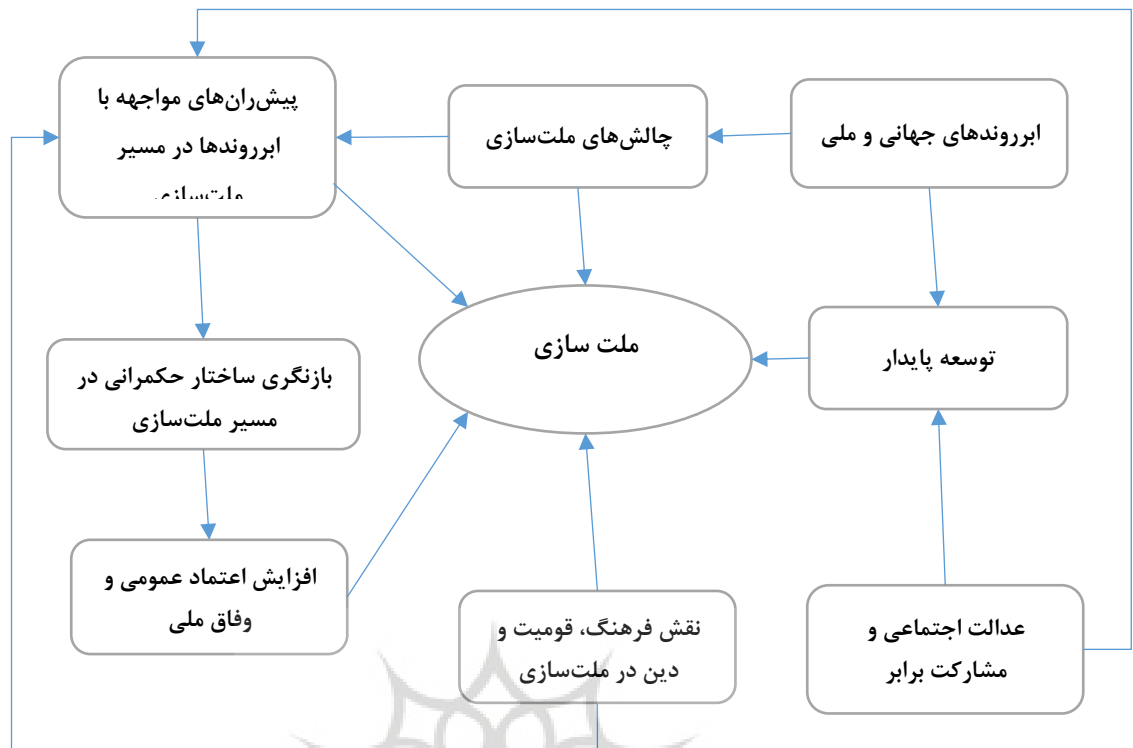
عمده پژوهش های انجام شده نیز به این نکته می پردازند که چگونه عوامل داخلی در راستای ایجاد وحدت رویه و وفای قومیت ها به منظور ملت سازی و دستیابی به یک هماهنگی اجتماعی، سیاسی یا اقتصادی سوق پیدا می کنند. مدل های ارائه شده توسط پژوهشگران دیگر نیز در راستای تبیین یک الگو یا مدلی جامع نگر مبتنی بر فضای داخلی اشاره داشته اند و هدف عمده در آن ها ارائه یک مدل یا الگوی بومی جهت ملت سازی با در نظر گرفتن اعتماد عمومی، حکمرانی خوب، هویت اجتماعی، توسعه، عدالت اجتماعی و موارد مشابه بوده است. آنچه پژوهش حاضر را از سایر پژوهش های انجام شده پیرامون ملت سازی و دستیابی به یک مدل کارکردی متمایز می کند، تاکید بر بعد محتوایی و فاکتورهای مرتبط با آن در جهت ایجاد توسعه پایدار است که همواره بر بعد ساختاری اثر می گذارد و عملکرد آن را تحت الشعاع قرار می دهد. امروزه از بعد محتوایی به عنوان ابر روندها یاد می شود. منظور تغییراتی است که در محیط خارجی و جهانی رخ می دهد و تاثیرات بلند مدتی را به همراه دارد. این تغییرات به گونه ای است که تمامی برنامه های استراتژیک، اهداف و عملکرد درونی را با چالش های جدی روبرو می سازد.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر نتایج کاربردی است و به لحاظ فرایند اجرا به دلیل استفاده از متغیرهای کمی و کیفی، ترکیبی می باشد. منطق اجرایی در این پژوهش از نوع قیاسی به شمار می آید و به لحاظ هدف و ماهیت جمع آوری داده ها از نوع توصیفی و پیمایشی است. این پژوهش از نظر زمان نیز مقطعی است. از بین تحقیقات کیفی، کمی و آمیخته، این تحقیق در دسته تحقیقات آمیخته قرار می گیرد. به منظور تعیین میزان اهمیت نسبی و اولویت هر یک از تم ها و تم های فرعی تأیید شده، از روش SWARA استفاده شد. در این مرحله، مؤلفه ها بر اساس قضاوت خبرگان رتبه بندی شده و با محاسبه ضرایب کاهش اهمیت و وزن نهایی، ترتیب اولویت آن ها در فرآیند ملت سازی مشخص گردید. نتایج این مرحله مبنای تحلیل نهایی و ارائه پیشنهاد های سیاستی پژوهش قرار گرفت. در این پژوهش، از دو روش کتابخانه ای و میدانی به منظور جمع آوری داده ها استفاده شده و جهت اولویت بندی تصمیم گیری با روش (SWARA)، از ابزار پرسشنامه استفاده شد که بر اساس تم ها و تم های فرعی استخراج شده از مرحله تحلیل تماتیک طراحی شده و به منظور اولویت بندی و تعیین میزان اهمیت نسبی مؤلفه ها مورد استفاده قرار گرفته است. ساختار پرسشنامه به گونه ای تنظیم شده است که خبرگان بتوانند تم های فرعی هر تم اصلی را بر اساس میزان اهمیت آن ها در فرایند ملت سازی رتبه بندی و مقایسه نمایند. به منظور شناسایی، غربالگری، تعیین اهمیت

شاخص ها و سنجش اولویت معیارها، از خبرگان به تعداد ۱۷ نفر استفاده خواهد شد. خبرگان این پژوهش شامل (اساتید دانشگاه، روسای کمیسیون های تخصصی مجلس شورای اسلامی و متخصصین حوزه قوم شناسی و فرهنگی) می باشند. این خبرگان همان مشارکت کنندگان مرحله تحلیل تماتیک پژوهش می باشند که به دلیل اشراف مفهومی بر ابعاد و مؤلفه های استخراج شده، در مرحله وزن دهی و اولویت بندی معیارها نیز مشارکت داده شدند. برای انتخاب خبرگان از روش نمونه گیری هدفمند استفاده شده است. هر یک از خبرگان، اهمیت نسبی معیارها را بر اساس دانش تخصصی، تجربیات حرفه ای و درک عمیق از زمینه بومی پژوهش تعیین نموده اند. بدین منظور، ابتدا معیارها بر اساس نظر خبرگان به ترتیب اهمیت رتبه بندی شدند و سپس با محاسبه میانگین رتبه های گروهی، وزن نسبی هر معیار با استفاده از روش سوارا محاسبه گردید.

مدل مفهومی تحقیق در شکل (۱) که بر اساس تحلیل تماتیک داده های مصاحبه طراحی شده است، عوامل کلیدی مؤثر بر ملت سازی در ایران را در راستای توسعه پایدار به صورت شبکه ای نشان می دهد. روش تحلیل تماتیک براساس رویکرد شش مرحله ای براون و کلارک (۲۰۰۶) انجام شد. مصاحبه از ۱۷ نفر از خبرگان که شامل اساتید دانشگاه، نمایندگان مجلس، روسای کمیسیون های تخصصی و کارشناسان فرهنگی می شدند، به عمل آمد. در مرحله نخست، داده های حاصل از مصاحبه ها به صورت کامل پیاده سازی و بازخوانی مکرر شدند تا پژوهشگر با محتوای آن ها آشنا شود. سپس در مرحله دوم، کد گذاری اولیه به صورت دستی و با استفاده از مرور خطبه خط متن مصاحبه ها انجام گرفت. در این مرحله، از ۳۸۶ مفهوم مستخرج از مصاحبه ها، مجموعاً ۱۲۷ کد اولیه از گفته های مشارکت کنندگان استخراج شد. در گام سوم، کدهای مشابه از نظر مفهومی در دسته های معنایی مشترک قرار گرفتند و تم های فرعی اولیه شکل گرفتند. برای مثال، کدهایی مانند «نقش زبان فارسی در انسجام اقوام»، «ضرورت حفظ زبان ملی» و «ترویج زبان مشترک» در قالب تم فرعی «انسجام فرهنگی» قرار گرفتند. در گام چهارم، با بررسی رابطه میان تم های فرعی، تم های اصلی شناسایی و نام گذاری شدند (۶۱ کد فرعی). تم های اصلی بر مبنای معانی نهفته در اظهارات مشارکت کنندگان و هدف پژوهش تعیین شدند. در مرحله پنجم، تمامی تم ها با بازگشت به داده های خام بازبینی و اصلاح شدند تا از انسجام و شفافیت آن ها اطمینان حاصل گردد. در مرحله نهایی نیز تم ها تعریف و نام گذاری نهایی شدند و در قالب جدول، همراه با کدهای اولیه و شواهد گفتاری ارائه گردیدند. این فرآیند به پژوهشگر امکان داد تا از میان داده های متنی، الگوها و معانی برجسته را شناسایی و در قالب یک مدل مفهومی تحلیل کند. در این مرحله، با بهره گیری از نظر و ارزیابی خبرگان، روابط احتمالی علی بین ابعاد و تم ها مشخص شد و مدل مفهومی تحقیق نهایی شد (شکل ۱). از این مدل برای رتبه بندی استفاده شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

فرآیند اجرای روش سوارا به این صورت بوده است که خبرگان به صورت ساختاریافته دیدگاه های خود را در خصوص اهمیت معیارها ارائه نموده اند و پژوهشگر با جمع بندی نظام مند نظرات خبرگان، نسبت به تعیین ضرایب مقایسه ای، محاسبه وزن های نسبی و در نهایت استخراج وزن نهایی هر معیار اقدام کرده است. استفاده از یک گروه واحد از خبرگان در هر دو مرحله کیفی و کمی پژوهش، موجب افزایش انسجام مفهومی، کاهش سوگیری و ارتقای اعتبار نتایج رتبه بندی شده است. در ادامه، مراحل اجرای روش سوارا و نتایج وزن دهی معیارها به تفصیل ارائه می شود.

مراحل اجرای روش سوارا برای اولویت بندی تم های فرعی:

گام اول: تعیین فهرست تم های فرعی برای هر تم اصلی - در گام نخست، تم های فرعی نهایی شده در مرحله تحلیل تماتیک، به تفکیک هر تم اصلی استخراج و به عنوان معیارهای تصمیم گیری در فرآیند سوارا تعریف شدند. هر مجموعه از تم های فرعی به صورت مستقل و بدون مقایسه با سایر تم های اصلی مورد بررسی قرار گرفت تا انسجام مفهومی حفظ شود. گام دوم: رتبه بندی اولیه تم های فرعی توسط خبرگان - در این مرحله، از خبرگان خواسته شد تم های فرعی هر تم اصلی را بر اساس میزان اهمیت آن ها در فرآیند ملت سازی، به صورت نزولی (از مهم ترین به کم اهمیت ترین) رتبه بندی نمایند. رتبه بندی ها مبتنی بر دانش تخصصی، تجربه حرفه ای و شناخت خبرگان از شرایط اجتماعی، فرهنگی و حکمرانی ایران انجام شد.

گام سوم: تعیین ضریب اهمیت نسبی (Si) - پس از رتبه بندی اولیه، خبرگان میزان اهمیت نسبی هر تم فرعی را نسبت به تم فرعی قبلی مشخص کردند. این میزان اهمیت به عنوان ضریب مقایسه ای (Si) در نظر گرفته شد که بیانگر کاهش یا افزایش اهمیت هر معیار نسبت به معیار پیشین است. گام چهارم: محاسبه ضریب اصلاح شده (Ki) - در این گام، ضریب اصلاح شده هر تم فرعی بر اساس رابطه زیر محاسبه گردید:

$$K_i = S_i + 1$$

این ضریب نشان دهنده شدت کاهش وزن هر معیار نسبت به معیار قبلی در فرآیند تصمیم گیری است.

گام پنجم: محاسبه وزن اولیه (Qi) - وزن اولیه هر تم فرعی با استفاده از ضریب اصلاح شده و بر اساس رابطه زیر محاسبه شد:

$$Q_i = Q_{i-1} / K_i$$

به طوری که وزن تم فرعی اول برابر با ۱ در نظر گرفته شد.

گام ششم: محاسبه وزن نهایی و نرمال سازی - در نهایت، وزن های اولیه محاسبه شده نرمال سازی شدند تا مجموع وزن تم های فرعی هر تم اصلی برابر با یک شود. وزن های نهایی به دست آمده مبنای اولویت بندی تم های فرعی قرار گرفتند. گام هفتم: استخراج رتبه نهایی تم های فرعی - بر اساس وزن های نهایی نرمال شده، رتبه نهایی تم های فرعی برای هر تم اصلی تعیین شد. این رتبه بندی بیانگر میزان اهمیت نسبی هر تم فرعی در چارچوب تم اصلی مربوطه از دیدگاه خبرگان است.

یافته های پژوهش

در این بخش، نتایج حاصل از اجرای روش سوارا به منظور محاسبه وزن و تعیین اولویت تم های فرعی ارائه می شود. وزن های به دست آمده بیانگر میزان اهمیت نسبی هر تم فرعی در چارچوب تم اصلی مربوطه از دیدگاه خبرگان است. شایان ذکر است که فرآیند وزن دهی و رتبه بندی صرفاً به صورت درون تمی انجام شده و هیچ گونه مقایسه ای میان تم های اصلی صورت نگرفته است. بدین ترتیب، نتایج ارائه شده منعکس کننده اولویت های خبرگان در هر حوزه مفهومی بوده و مبنایی برای تفسیر یافته ها در فصل چهارم و تحلیل های تکمیلی در فصل پنجم فراهم می آورد.

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم های فرعی مرتبط با تأثیرات ابروندهای جهانی و ملی بر هویت ملی: وزن های به دست آمده بیانگر میزان اهمیت نسبی هر یک از تم های فرعی از دیدگاه خبرگان بوده و رتبه بندی ها صرفاً در چارچوب این تم اصلی انجام شده است.

گام ۱: رتبه بندی اولیه تم های فرعی مرتبط با تأثیرات ابروندهای جهانی و ملی بر هویت ملی - در ابتدا، تم های فرعی شناسایی شده بر اساس نظر خبرگان و با توجه به میزان اهمیت آن ها در چارچوب تأثیرات ابروندهای جهانی و ملی بر هویت ملی، به صورت نزولی رتبه بندی شدند که نتایج آن در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول ۲. ترتیب اهمیت معیارها بر اساس نظر خبرگان

ردیف	زیر تم	رتبه
۱	بی اعتمادی، کاهش تعلق و افول سرمایه اجتماعی	۱
۲	واگرایی، قطبی سازی، فرسایش و کاهش انسجام اجتماعی	۲
۳	چندلایه و چندپارگی هویت ها و گسست نسلی	۳
۴	تحول و تضعیف نمادها و نهادهای هویت ساز	۴
۵	فشار اقتصادی، تحریم ها و تأثیر بر هویت و اجتماع	۵
۶	جابجایی جمعیتی، مهاجرت و تنش های محلی	۶

همانطور که ملاحظه می گردد هسته هویت ملی، یعنی سرمایه اجتماعی و انسجام، در اولویت قرار دارد و سایر زیرتم ها در امتداد پیامدهای محیطی و اجتماعی رتبه بندی شده اند. گام ۲: تعیین اهمیت نسبی (Si) برای هر تم فرعی - مقدار متوسط اهمیت نسبی معیارها در جدول (۳) ارائه شده است. معیار نخست، اهمیت نسبی ۱ دارد. معیار دوم نسبت به معیار اول، اهمیت ۰/۱۰ را کسب کرده است. این مقدار توسط خبرگان تعیین شده است. برای سایر معیارها نیز نظرات خبرگان، تعیین کننده اهمیت نسبی هر معیار است.

جدول ۳. تعیین اهمیت نسبی تم های فرعی بر اساس نظر خبرگان

ردیف	تم فرعی	Si
۱	بی اعتمادی، کاهش تعلق و افول سرمایه اجتماعی	—
۲	واگرایی، قطبی سازی، فرسایش و کاهش انسجام اجتماعی	۰/۱۰
۳	چندلایه و چندپارگی هویت ها و گسست نسلی	۰/۱۵
۴	تحول و تضعیف نمادها و نهادهای هویت ساز	۰/۲۰
۵	فشار اقتصادی، تحریم ها و تأثیر بر هویت و اجتماع	۰/۲۵
۶	جابجایی جمعیتی، مهاجرت و تنش های محلی	۰/۳۰

افزایش تدریجی مقادیر Si بیانگر حرکت از مؤلفه های هسته ای هویت ملی به سمت پیامدهای محیطی، اقتصادی و مکانی است که از دیدگاه خبرگان دارای اهمیت نسبی کمتری می باشند. گام ۳: محاسبه ضریب K هر تم فرعی - ضریب K_j که تابعی از اهمیت نسبی هر تم فرعی است، با استفاده از فرمول زیر محاسبه شده است: $K_j = 1 + S_j$. نتایج محاسبه K_j در جدول (۴) نشان داده شده است.

جدول ۴. محاسبه ضریب K_j

ردیف	تم فرعی	K
۱	بی‌اعتمادی، کاهش تعلق و افول سرمایه اجتماعی	۱
۲	واگرایی، قطبی سازی، فرسایش و کاهش انسجام اجتماعی	۱/۱۰
۳	چندلایه و چندپارگی هویت‌ها و گسست نسلی	۱/۱۵
۴	تحول و تضعیف نمادها و نهادهای هویت ساز	۱/۲۰
۵	فشار اقتصادی، تحریم‌ها و تأثیر بر هویت و اجتماع	۱/۲۵
۶	جابجایی جمعیتی، مهاجرت و تنش‌های محلی	۱/۳۰

ضریب K نشان‌دهنده تأثیر نسبی هر زیر تم بر وزن نهایی است. گام ۴: محاسبه وزن خام (Q) - محاسبه وزن‌ها با استفاده از رابطه زیر انجام شد:

$$Q_j = \frac{Q_{j-1}}{K_j}$$

برای اولین زیر تم $Q_1 = 1$ است. وزن تم‌های فرعی بعدی مطابق با رابطه فوق، محاسبه شده و در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۵. محاسبه وزن اولیه تم‌های فرعی

ردیف	زیر تم	Q
۱	بی‌اعتمادی، کاهش تعلق و افول سرمایه اجتماعی	۱
۲	واگرایی، قطبی سازی، فرسایش و کاهش انسجام اجتماعی	۰/۹۱
۳	چندلایه و چندپارگی هویت‌ها و گسست نسلی	۰/۷۹
۴	تحول و تضعیف نمادها و نهادهای هویت ساز	۰/۶۶
۵	فشار اقتصادی، تحریم‌ها و تأثیر بر هویت و اجتماع	۰/۵۳
۶	جابجایی جمعیتی، مهاجرت و تنش‌های محلی	۰/۴۱

وزن خام نشان‌دهنده اهمیت نسبی اولیه هر زیر تم قبل از نرمال سازی است. گام ۵: نرمال سازی وزن‌ها (W) - نرمال سازی با استفاده از فرمول زیر انجام شد:

$$W_j = \frac{Q_j}{\sum_{i=1}^n Q_i}$$

محاسبات وزن نرمال نهایی در جدول (۶) نشان داده شده است.

جدول ۶. نتایج محاسبه وزن و اولویت تم‌های فرعی مرتبط با تأثیرات ابروندهای جهانی و ملی بر هویت ملی با استفاده از روش

SWARA

ردیف	زیر تم	وزن نهایی (W)	رتبه
۱	بی‌اعتمادی، کاهش تعلق و افول سرمایه اجتماعی	۰/۲۳۳	۱
۲	واگرایی، قطبی سازی، فرسایش و کاهش انسجام اجتماعی	۰/۲۱۲	۲
۳	چندلایه و چندپارگی هویت‌ها و گسست نسلی	۰/۱۸۴	۳
۴	تحول و تضعیف نمادها و نهادهای هویت ساز	۰/۱۵۴	۴
۵	فشار اقتصادی، تحریم‌ها و تأثیر بر هویت و اجتماع	۰/۱۲۳	۵
۶	جابجایی جمعیتی، مهاجرت و تنش‌های محلی	۰/۰۹۴	۶

این وزن‌ها نشان می‌دهند کدام زیر تم بیشترین اثر بر هویت ملی دارد و کدام کمتر.

گام ۶: تحلیل تفصیلی زیر تم‌های مرتبط با تأثیرات ابروندهای جهانی و ملی بر هویت ملی - نتایج اولویت‌بندی زیر تم‌ها با استفاده از روش سوارا نشان می‌دهد که بی‌اعتمادی، کاهش تعلق و افول سرمایه اجتماعی در رتبه اول، مهم‌ترین پیامد ابروندهای جهانی و ملی بر هویت ملی محسوب می‌شود. تضعیف سرمایه اجتماعی، به‌ویژه کاهش اعتماد میان شهروندان و نهادهای رسمی، موجب سست شدن پیوندهای اجتماعی و کاهش احساس تعلق به جامعه ملی می‌گردد. این وضعیت نه تنها مشارکت اجتماعی را کاهش می‌دهد، بلکه انسجام هویتی را نیز در سطح کلان با چالش مواجه می‌سازد و زمینه‌ساز تعمیق شکاف میان جامعه و ساختارهای حاکمیتی می‌شود.

در رتبه دوم، زیر تم واگرایی، قطبی‌سازی، فرسایش و کاهش انسجام اجتماعی قرار دارد. یافته‌ها نشان می‌دهد تشدید شکاف‌های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در بستر ابروندها، انسجام اجتماعی را به‌طور معناداری تهدید کرده است. قطبی‌سازی اجتماعی موجب شکل‌گیری مرزهای هویتی سخت، کاهش گفت‌وگوی اجتماعی و تضعیف همبستگی ملی شده و زمینه را برای تعارضات هویتی و کاهش اعتماد متقابل فراهم می‌آورد. زیر تم چندلایه و چندپارگی هویت‌ها و گسست نسلی در رتبه سوم قرار گرفته است. جهانی‌شدن، گسترش رسانه‌های نوین و تغییرات سریع فرهنگی سبب شکل‌گیری هویت‌های چندلایه و گاه متعارض در میان گروه‌های اجتماعی شده است. در این میان، گسست نسلی میان نسل‌های جدید و نهادهای رسمی هویت‌ساز به‌عنوان یکی از پیامدهای برجسته این روندها مطرح است که انتقال ارزش‌ها و بازتولید هویت ملی را با چالش‌های جدی مواجه می‌کند.

در رتبه چهارم، زیر تم تحول و تضعیف نمادها و نهادهای هویت‌ساز قرار دارد. نتایج نشان می‌دهد نمادها و نهادهای سنتی هویت‌ساز، تحت تأثیر تحولات اجتماعی و فرهنگی، دچار تغییر کارکرد یا تضعیف شده‌اند. این وضعیت ضرورت بازاندیشی و بازسازی این نهادها را متناسب با شرایط جدید اجتماعی، انتظارات نسل‌های نو و منطق زیست دیجیتال برجسته می‌سازد. زیر تم فشار اقتصادی، تحریم‌ها و تأثیر آن بر هویت و اجتماع در رتبه پنجم قرار گرفته است. فشارهای اقتصادی و تحریم‌ها

به صورت غیرمستقیم بر هویت ملی اثر می گذارند؛ به گونه ای که بحران های اقتصادی زمانی به مسئله ای هویتی تبدیل می شوند که با بی اعتمادی نهادی، نابرابری و ضعف عدالت اجتماعی همراه باشند. در چنین شرایطی، احساس محرومیت و نارضایتی اجتماعی می تواند به تضعیف تعلق ملی منجر شود. در نهایت، زیر تم جابجایی جمعیتی، مهاجرت و تنش های محلی در رتبه ششم کمترین اهمیت نسبی را در میان زیر تم ها به خود اختصاص داده است. یافته ها نشان می دهد اثر این پدیده بیش از آنکه مستقیم و فراگیر باشد، ماهیتی زمینه ای و منطقه ای دارد. مهاجرت به تنهایی عامل اصلی تضعیف هویت ملی نیست، بلکه در تعامل با عواملی چون نابرابری، فشار اقتصادی و ضعف حکمرانی محلی معنا و شدت می یابد. به طور کلی، نتایج وزن دهی نشان می دهد که مؤلفه های مرتبط با سرمایه اجتماعی و انسجام اجتماعی، بالاترین سهم را در تبیین اثرات ابروندها بر هویت ملی به خود اختصاص داده اند.

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم های فرعی مرتبط با پیش ران های مواجهه با ابروندها در مسیر ملت سازی: نتایج حاصل از اجرای روش سوارا طبق جدول (۷) از منظر خبرگان نشان می دهد تم های فرعی مرتبط با اصلاحات نهادی و حکمرانی بالاترین اولویت را در مواجهه مؤثر با ابروندهای جهانی و ملی در مسیر ملت سازی دارا هستند.

جدول ۷. نتایج محاسبه وزن و اولویت تم های فرعی مرتبط با پیش ران های مواجهه با ابروندها در مسیر ملت سازی با استفاده از روش SWARA

وزن نهایی نرمال شده (Wj)	وزن خام (Qj)	ضریب تعدیل (Kj)	مقدار متوسط اهمیت نسبی (Si)	مؤلفه فرعی	ترتیب اهمیت	ردیف
۰/۱۷۵	۱/۰۰۰	۱/۰۰	—	شفاف سازی ساختار حکمرانی و داده محوری در سیاست گذاری	۱	۱
۰/۱۶۶	۰/۹۵۲	۱/۰۵	۰/۰۵	اعتماد سازی اجتماعی و گفتمان سازی ملی	۲	۲
۰/۱۵۱	۰/۸۶۵	۱/۱۰	۰/۱۰	توانمند سازی نسل نو و تحقق عدالت میان نسلی	۳	۳
۰/۱۳۱	۰/۷۵۲	۱/۱۵	۰/۱۵	احیای سرمایه فرهنگی و رسانه ای در خدمت هویت ملی	۴	۴
۰/۱۱۹	۰/۶۸۴	۱/۱۰	۰/۱۰	تمرکز زدایی و حکمرانی همگرا در مواجهه با تنوع قومی - فرهنگی	۵	۵
۰/۱۰۴	۰/۵۹۵	۱/۱۵	۰/۱۵	اصلاح نظام آموزشی برای پرورش هویت نوگرا و چند فرهنگی	۶	۶
۰/۰۸۷	۰/۴۹۶	۱/۲۰	۰/۲۰	سیاست گذاری فعال برای بحران های اجتماعی پیرامونی	۷	۷
۰/۰۶۷	۰/۳۸۱	۱/۳۰	۰/۳۰	بازتعریف نقش ایران در نظم جدید جهانی	۸	۸
۱				جمع کل		

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم‌های فرعی مرتبط با مهم‌ترین ابروندهای جهانی و ملی: مطابق با گام‌های انجام شده در روش سوارا، نتیجه اولویت‌بندی تم‌های فرعی مرتبط با مهم‌ترین ابروندهای جهانی و ملی در جدول (۸) ارائه شده است.

به‌طور کلی، نتایج رتبه‌بندی SWARA نشان می‌دهد که در شرایط کنونی ایران، ابروندهای اقتصادی و اجتماعی داخلی در مقایسه با ابروندهای فناورانه، زیست‌محیطی و ژئوپلیتیکی، نقش پررنگ‌تری در شکل‌دهی به هویت ملی و انسجام اجتماعی ایفا می‌کنند. این یافته‌ها تأکید می‌کند که مواجهه مؤثر با ابروندها مستلزم تقویت تاب‌آوری اقتصادی، بازسازی سرمایه اجتماعی و مدیریت شکاف‌های ارزشی و نسلی در درون جامعه است.

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم‌های فرعی نقش عدالت اجتماعی، توزیع منابع و مشارکت برابر در ملت‌سازی: مطابق با گام‌های انجام شده در روش سوارا، نتیجه اولویت‌بندی تم‌های فرعی نقش عدالت اجتماعی، توزیع منابع و مشارکت برابر در ملت‌سازی در جدول (۹) ارائه شده است.

جدول ۸. نتایج نهایی رتبه‌بندی تم‌های فرعی «مهم‌ترین ابروندهای جهانی و ملی» با روش SWARA

وزن نهایی نرمال شده (Wj)	وزن خام (Qj)	ضریب تعدیل (Kj)	مقدار متوسط اهمیت نسبی (Si)	مؤلفه فرعی	ترتیب اهمیت	ردیف
۰/۱۹۲	۱/۰۰۰	۱/۰۰	—	فشارهای اقتصادی، مهاجرت و شکاف‌های معیشتی	۱	۱
۰/۱۸۳	۰/۹۵۲	۱/۰۵	۰/۰۵	افول سرمایه اجتماعی و افزایش مطالبات شهروندی	۲	۲
۰/۱۶۶	۰/۸۶۵	۱/۱۰	۰/۱۰	شکاف‌های ارزشی و نسلی در جامعه ایرانی	۳	۳
۰/۱۴۴	۰/۷۵۲	۱/۱۵	۰/۱۵	بی‌ثباتی ژئوپلیتیکی و تهدیدهای نوظهور بین‌المللی	۴	۴
۰/۱۲۶	۰/۶۵۴	۱/۱۵	۰/۱۵	بحران‌های زیست‌محیطی و تنش‌های اکولوژیکی	۵	۵
۰/۱۰۵	۰/۵۴۵	۱/۲۰	۰/۲۰	تحول دیجیتال و جهانی‌شدن فرهنگ و دانش	۶	۶
۰/۰۸۴	۰/۴۳۶	۱/۲۵	۰/۲۵	پیچیدگی، هم‌پوشانی و ناپایداری ابروندها	۷	۷
۱	—	—	—	—	جمع کل	

جدول ۹. نتایج نهایی رتبه بندی تم های فرعی نقش عدالت اجتماعی، توزیع منابع و مشارکت برابر در ملت سازی با روش SWARA

وزن نهایی نرمال شده (Wj)	وزن خام (Qj)	ضریب تعدیل (Kj)	مقدار متوسط اهمیت نسبی (Si)	مؤلفه فرعی	ترتیب اهمیت	ردیف
۰/۲۹۸	۱/۰۰۰	۱/۰۰	—	نهادینه سازی عدالت در ساختار سیاست گذاری	۱	۱
۰/۲۷۱	۰/۹۰۹	۱/۱۰	۰/۱۰	تقویت مشارکت فراگیر و شمول سیاسی	۲	۲
۰/۲۳۵	۰/۷۹۰	۱/۱۵	۰/۱۵	عدالت فضایی و توزیعی در سطح ملی و منطقه ای	۳	۳
۰/۱۹۶	۰/۶۵۸	۱/۲۰	۰/۲۰	پذیرش تنوع و رفع تبعیض قومی - فرهنگی	۴	۴
۱	—	—	—	جمع کل	—	

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم های فرعی مؤلفه های اصلی ملت سازی در ایران: نتایج حاصل از به کارگیری روش SWARA برای رتبه بندی تم های فرعی ذیل تم اصلی «مؤلفه های اصلی ملت سازی در ایران» طبق جدول (۱۰) نشان می دهد که از منظر خبرگان، عناصر نرم و نهادی در مقایسه با عوامل سخت و بیرونی، نقش محوری تری در شکل گیری و پایداری فرآیند ملت سازی در ایران ایفا می کنند.

جدول ۱۰. نتایج نهایی اولویت بندی تم های فرعی مؤلفه های اصلی ملت سازی در ایران روش SWARA

وزن نهایی نرمال شده (Wj)	وزن خام (Qj)	ضریب تعدیل (Kj)	مقدار متوسط اهمیت نسبی (Si)	مؤلفه فرعی	ترتیب اهمیت	ردیف
۰/۱۷۳	۱/۰۰۰	۱/۰۰	—	اعتماد عمومی و مشروعیت حاکمیت	۱	۱
۰/۱۶۵	۰/۹۵۲	۱/۰۵	۰/۰۵	انسجام هویتی و فرهنگی	۲	۲
۰/۱۵۰	۰/۸۶۵	۱/۱۰	۰/۱۰	عدالت اجتماعی و فضایی	۳	۳
۰/۱۳۶	۰/۷۸۶	۱/۱۰	۰/۱۰	مشارکت سیاسی و اجتماعی	۴	۴
۰/۱۱۸	۰/۶۸۳	۱/۱۵	۰/۱۵	امنیت و ثبات ملی	۵	۵
۰/۱۰۳	۰/۵۹۴	۱/۱۵	۰/۱۵	توسعه فرهنگی و پاسخگویی به نیازهای روز	۶	۶
۰/۰۸۶	۰/۴۹۵	۱/۲۰	۰/۲۰	نقش دین و بازتعریف آن در ملت سازی	۷	۷
۰/۰۶۹	۰/۳۹۶	۱/۲۵	۰/۲۵	چالش های ساختاری و بیرونی ملت سازی	۸	۸
۱	—	—	—	جمع کل	—	

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم‌های فرعی نقش فرهنگ، قومیت و دین در روند ملت‌سازی: نتایج حاصل از روش SWARA طبق جدول (۱۱) نشان می‌دهد.

جدول ۱۱. تم اصلی - نقش فرهنگ، قومیت و دین در روند ملت‌سازی با روش SWARA

ردیف	ترتیب اهمیت	تم فرعی	مقدار متوسط اهمیت نسبی (Si)	ضریب تعدیل (Kj)	وزن خام (Qj)	وزن نهایی نرمال شده (Wj)
۱	۱	شناسایی، مشارکت و عدالت اقوام	—	۱/۰۰	۱/۰۰۰	۰/۳۱۴
۲	۲	پذیرش و مدیریت تنوع فرهنگی، قومی و دینی	۰/۱۵	۱/۱۵	۰/۸۷۰	۰/۲۷۳
۳	۳	حکمرانی فرهنگی فراگیر و گفت‌وگو محور	۰/۲۰	۱/۲۰	۰/۷۳۰	۰/۲۲۹
۴	۴	تحول و همزیستی در فرایند ملت‌سازی	۰/۲۵	۱/۲۵	۰/۵۸۰	۰/۱۸۲
جمع کل	—	—	—	—	—	۱

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم‌های فرعی چالش‌های ملت‌سازی در ایران: مطابق با گام‌های انجام شده در روش سوارا، نتیجه اولویت بندی تم‌های فرعی چالش‌های ملت‌سازی در ایران در جدول (۱۲) ارائه شده است.

جدول ۱۲. اولویت‌بندی چالش‌های ملت‌سازی در ایران با روش SWARA

ردیف	ترتیب اهمیت	زیر تم (چالش‌ها)	Si	Kj	Qj	وزن نهایی (W)
۱	۱	بی‌اعتمادی و بحران مشروعیت نهادها	—	۱/۰۰	۱/۰۰	۰/۱۹۶
۲	۲	نابرابری و عدالت اجتماعی	۰/۱۰	۱/۱۰	۰/۹۱	۰/۱۷۸
۳	۳	فقدان مشارکت اقوام و اقلیت‌ها	۰/۱۵	۱/۱۵	۰/۷۹	۰/۱۵۵
۴	۴	تمرکزگرایی و ضعف سیاست‌گذاری فرهنگی	۰/۱۵	۱/۱۵	۰/۶۹	۰/۱۳۵
۵	۵	شکاف نسلی و تضاد فرهنگی	۰/۲۰	۱/۲۰	۰/۵۷	۰/۱۱۲
۶	۶	نقش رسانه‌ها و روایت‌های هویتی	۰/۲۰	۱/۲۵	۰/۴۸	۰/۰۹۴
۷	۷	بحران زیست‌محیطی و اقتصادی	۰/۲۵	۱/۳۰	۰/۳۸	۰/۰۷۴
۸	۸	فقدان آموزش انتقادی و شهروندی	۰/۳۰	—	۰/۲۹	۰/۰۵۶
جمع کل	—	—	—	—	—	۱

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم‌های فرعی عوامل توسعه پایدار مؤثر بر ملت‌سازی: مطابق با گام‌های انجام شده در روش سوارا، نتیجه اولویت بندی تم‌های فرعی عوامل توسعه پایدار مؤثر بر ملت‌سازی در جدول (۱۳) ارائه شد.

جدول ۱۳. اولویت بندی عوامل توسعه پایدار مؤثر بر ملت‌سازی با روش SWARA

ردیف	ترتیب اهمیت	زیرتم	Si	Kj	Qj	وزن نهایی (W)
۱	۱	عدالت فراگیر و چندبعدی	—	۱/۰۰	۱/۰۰	۰/۲۵۷
۲	۲	بازنگری در الگوی حکمرانی توسعه	۰/۱۰	۱/۱۰	۰/۹۱	۰/۲۳۴
۳	۳	مشارکت اجتماعی و محلی	۰/۱۵	۱/۱۵	۰/۷۹	۰/۲۰۳
۴	۴	توسعه هویت محور و بومی	۰/۲۰	۱/۲۰	۰/۶۶	۰/۱۷۰
۵	۵	جامع‌نگری زیست محیطی در توسعه	۰/۲۵	۱/۲۵	۰/۵۳	۰/۱۳۶
جمع کل	—	—	—	—	—	۱

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم‌های فرعی بازنگری ساختار حکمرانی در مسیر ملت‌سازی: نتیجه اولویت بندی تم‌های فرعی بازنگری ساختار حکمرانی در مسیر ملت‌سازی در جدول (۱۴) ارائه شده است.

جدول ۱۴. اولویت و وزن تم‌های فرعی «بازنگری ساختار حکمرانی در مسیر ملت‌سازی» با روش SWARA

کد	تم فرعی	رتبه نظری	S_i	$K_i = 1 + S_i$	Q_i	وزن نهایی (W)	رتبه نهایی
C1	بازنگری در ساختار حکمرانی برای تحقق ملت‌سازی	۱	—	۱/۰۰	۱/۰۰۰	۰/۳۹۱	۱
C2	تمرکززدایی و تقویت نهادهای محلی	۲	۰/۲۰	۱/۲۰	۰/۸۳۳	۰/۳۲۶	۲
C3	تقویت انسجام ملی با اصلاح سیاست‌های فرهنگی	۳	۰/۱۵	۱/۱۵	۰/۷۲۴	۰/۲۸۳	۳
—	جمع کل	—	—	—	—	۱	

نتایج محاسبه وزن و اولویت تم‌های فرعی افزایش اعتماد عمومی و وفاق ملی: نتیجه اولویت بندی تم‌های فرعی بازنگری ساختار حکمرانی در مسیر ملت سازی در جدول (۱۵) ارائه شده است.

جدول ۱۵. اولویت و وزن تم‌های فرعی «افزایش اعتماد عمومی و وفاق ملی» با روش SWARA

رتبه نهایی	وزن نهایی (W)	Q_i	$K_i = 1+S_i$	S_i	رتبه نظری	تم فرعی	کد
۱	۰/۱۹۶	۱/۰۰۰	۱/۰۰	—	۱	ارتقای شفافیت نهادی و پاسخ گویی حکومت	C1
۲	۰/۱۷۸	۰/۹۰۹	۱/۱۰	۰/۱۰	۲	کنش صادقانه و اخلاق محور در سطح حاکمیت	C2
۳	۰/۱۵۵	۰/۷۹۰	۱/۱۵	۰/۱۵	۳	نهادینه سازی عدالت اجتماعی و فضایی	C3
۴	۰/۱۲۹	۰/۶۵۸	۱/۲۰	۰/۲۰	۴	تقویت بسترهای مشارکت مدنی و رسانه‌ای	C4
۵	۰/۱۰۷	۰/۵۴۸	۱/۲۰	۰/۲۰	۵	گفتمان سازی مشترک و تعامل میان فرهنگی	C5
۶	۰/۰۹۴	۰/۴۷۷	۱/۱۵	۰/۱۵	۶	بازشناسی و تقویت هویت‌های متکثر در چارچوب وحدت ملی	C6
۷	۰/۰۷۸	۰/۳۹۸	۱/۲۰	۰/۲۰	۷	آموزش انتقادی و توانمندسازی برای ارتقای آگاهی عمومی	C7
۸	۰/۰۶۲	۰/۳۱۸	۱/۱۵	۰/۲۵	۸	توجه به مطالبات نسل جوان و مسائل محیط زیستی	C8
۱	—	—	—	—	—	جمع کل	—

نتیجه گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در شرایط ابرروندهای جهانی، مهم‌ترین پیامد بر هویت ملی، تضعیف سرمایه اجتماعی، کاهش اعتماد و افول انسجام اجتماعی است. این یافته با دیدگاه‌هایی همسو است که سرمایه اجتماعی را زیربنای اصلی انسجام ملی و پایداری سیاسی می‌دانند و کاهش آن را عامل اصلی گسست میان دولت و جامعه تلقی می‌کنند (پاتنام، ۲۰۰۰؛ راستاین و اوسلانر، ۲۰۰۵؛ السینا و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین، تشدید واگرایی اجتماعی، قطبی سازی و کاهش انسجام اجتماعی در شرایط تحولات جهانی، نشان‌دهنده تعمیق شکاف‌های هویتی در جامعه است؛ وضعیتی که در مطالعات مربوط به جهانی شدن نیز به عنوان یکی از پیامدهای تغییرات ساختاری جوامع معاصر مطرح شده است (اینلههارت و نوریس، ۲۰۱۶؛ ژانگ، ۲۰۲۱). در چنین شرایطی، کاهش گفت‌وگوی اجتماعی و افزایش مرزبندی‌های هویتی، زمینه تضعیف همبستگی ملی را فراهم می‌سازد.

یافته‌های مربوط به چندلایه شدن هویت‌ها و گسست نسلی نیز بیانگر آن است که تحولات فرهنگی و رسانه‌ای، الگوهای سنتی هویت سازی را دگرگون کرده‌اند. این موضوع در ادبیات جهانی شدن فرهنگی و جامعه شبکه‌ای نیز مورد تأکید قرار

گرفته است (کستلز، ۲۰۱۰؛ سیلایف، ۲۰۲۴). در نتیجه، نسل های جدید با هویت های چندگانه و گاه متعارض مواجه هستند که انتقال هویت ملی را با چالش روبه رو می سازد. در ادامه، تضعیف نمادها و نهادهای هویت ساز نشان می دهد که کارکرد نهادهای رسمی در بازتولید هویت ملی دچار تحول شده است؛ امری که در نظریه های ملت سازی به عنوان نتیجه تغییر ساختارهای فرهنگی و نهادی در جوامع مدرن تحلیل می شود (کیملیکا، ۲۰۰۱؛ السینا و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین نتایج نشان می دهد که فشارهای اقتصادی و تحریم ها زمانی به مسئله ای هویتی تبدیل می شوند که با احساس بی عدالتی و ضعف اعتماد نهادی همراه باشند؛ موضوعی که در ادبیات سرمایه اجتماعی و اعتماد نهادی نیز به عنوان یکی از عوامل کلیدی انسجام اجتماعی مطرح شده است (راشتاین و اوسلانر، ۲۰۰۵؛ فراتی و همکاران، ۲۰۲۱). در نهایت، هرچند مهاجرت و جابه جایی جمعیتی در رتبه پایین تری قرار گرفت، اما مطالعات نشان می دهد که اثرات آن در تعامل با نابرابری و ضعف حکمرانی تشدید می شود و نمی توان آن را مستقل از زمینه های نهادی تحلیل کرد (زازلی، ۲۰۲۵؛ راسل و سامبانیس، ۲۰۲۲). در جمع بندی، می توان نتیجه گرفت که ملت سازی در شرایط معاصر بیش از آنکه یک فرآیند صرفاً فرهنگی باشد، پدیده ای نهادی، اجتماعی و وابسته به کیفیت حکمرانی است (فوکویاما، ۲۰۱۴؛ السینا و همکاران، ۲۰۲۱). از این رو، پایداری ملت سازی مستلزم تقویت سرمایه اجتماعی، کاهش نابرابری، افزایش مشارکت اجتماعی و بازسازی اعتماد نهادی است (پاتنام، ۲۰۰۰؛ راشستاین و اوسلانر، ۲۰۰۵).

نتایج کلی نشان می دهد که ملت سازی در ایران فرایندی چندسطحی، پویا و وابسته به تعامل ساختارهای حکمرانی، عدالت اجتماعی، سرمایه اجتماعی و تحولات کلان محیطی است. ترکیب نتایج کیفی، کمی و رتبه بندی نشان می دهد که بدون اصلاحات ساختاری در حکمرانی، تقویت عدالت و بازسازی اعتماد اجتماعی، سیاست های فرهنگی یا نمادین به تنهایی قادر به تحقق ملت سازی پایدار نخواهند بود.

ملاحظات اخلاقی

مشارکت نویسندگان

مفهوم سازی: زهرا خدادادی؛ روش شناسی: سنجر سلاجقه، صدیقه طوطیان؛ تحلیل رسمی: مجید معتمدی؛ نگارش - پیش نویس اصلی: زهرا خدادادی؛ نگارش - بررسی و ویرایش: همه نویسندگان؛ نظارت: محمد حسین درویش متولی.

تقدیر و تشکر

نویسندگان هیچ بودجه خاصی برای این کار دریافت نکرده اند. از داوران ناشناس به خاطر نظرات بخردانه شان سپاسگزاریم.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ تضاد منافعی را اعلام نکردند.

دسترسی آزاد

این مقاله تحت مجوز بین المللی Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) منتشر شده است که استفاده، اشتراک گذاری، اقتباس، توزیع و تکثیر در هر رسانه یا قالبی را مجاز می داند، به شرطی که شما به نویسنده (گان) اصلی و منبع، اعتبار مناسب بدهید، یک پیوند به مجوز Creative Commons ارائه دهید و در صورت ایجاد تغییرات، آن را مشخص کنید.

یادداشت ناشر

ناشر در مورد ادعاهای مربوط به صلاحیت در نقشه های منتشر شده و وابستگی های نهادی بی طرف می ماند.

بیانیه مثبت هوش مصنوعی

ابزارهای هوش مصنوعی (AI)، از جمله مدل های زبانی بزرگ، صرفاً برای ویرایش زبان و بهبود خوانایی در این نسخه خطی استفاده شده اند. هوش مصنوعی برای تولید ایده، تجزیه و تحلیل داده ها، تفسیر نتایج یا نوشتن محتوای علمی استفاده نشده است. تمام مشارکت های فکری و تصمیمات علمی توسط نویسندگان انسانی گرفته شده است.

نویسنده (گان) طرح های زیستی

سنجر سلاجقه دکتری خود را در رشته تصمیم گیری و خط مشی گذاری از دانشگاه علوم تحقیقات تهران دریافت کرد. علایق پژوهشی ایشان شامل تصمیم گیری و خط مشی گذاری است. ایشان در حال حاضر دانشیار گروه مدیریت دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان هستند. نویسنده مسئول: ایمیل: sanjar1@iaau.ac.ir

References

- Alesina, A., Giuliano, P., & Reich, B. (2021). Nation-building and education. *The Economic Journal*, 131(638), 2273–2303. <https://doi.org/10.1093/ej/ueab001>
- Abbasi Torki, H., Kazemi Rashed, M., & Emami Khoei, M. T. (2021). Examining the consequences of modernization and the creation of a new national identity during the First Pahlavi era [In Persian].
- Begalievich, B. R. (2021). Factors affecting nation-building relationships in Fergana Valley. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(11), 122–125. DOI:10.5958/2278-4853.2021.01012.0
- Bidaleh Khani, A. (2019). Nation branding and national image building: An interdisciplinary perspective for political science and international relations studies [In Persian]. *Siasat: Majalleh-ye Dāneshkadeh-ye Hoquq va 'Ohum-e Siāsi*, 49(4), 999–1020. [10.22059/JPQ.2019.224197.1006992](https://doi.org/10.22059/JPQ.2019.224197.1006992)
- Cáceres-Delpiano, J., De Moragas, A.-I., Facchini, G., & González, I. (2021). Intergroup contact and nation building: Evidence from military service in Spain. *Journal of Public Economics*, 201, 104477. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2021.104477>

- Cao, Q. (2022). The discourse of Xinmin mindset remodeling and nation-building in early twentieth-century China. *Chinese Language and Discourse*, 13(1), 122–142. <https://doi.org/10.1075/cld.21032.cao>
- Davoudvandi, N., Zargar, A., & Shirzadi, R. (2020). The mutual impacts of national and regional conflicts on incomplete nation-state building in Iraq [In Persian]. *Motale'at-e Beynolmelali*, 16(4), 157–183 [In Persian]. [10.22034/isj.2020.118374](https://doi.org/10.22034/isj.2020.118374)
- Dubinsky, Y. (2024). Clashes of cultures at the FIFA World Cup: Reflections on soft power, nation building, and sportswashing in Qatar 2022. *Place Branding and Public Diplomacy*, 20, 218–231. <https://doi.org/10.1057/s41254-023-00311-8>
- Farati, M. R., Zargar, A., Sediq, M., & Tayefeh, S. (2021). State–nation building in West Asia: Presenting an indigenous model for overcoming challenges . *Āfāq-e Amniyat*, 14(50), 175–201 [In Persian].
- Flum, M. (2024). The ethnocratic shikun: Housing discourse in support of nation-building. *Critical Discourse Studies*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/17405904.2024.2302149>
- Khanifar, H., & Mohammadnejad Fardardi, M. (2018). Megatrends and the future world of work 2030 [In Persian]. *Maharat Amooz*, 7(25), 7–20 [In Persian]. <https://sid.ir/filesserver/jf/10003513972501.pdf>
- Kunkel, S. (2022). Modernising the village: State farms, agricultural development, and nation-building in 1960s Ghana. *Zeitschrift für Unternehmensgeschichte*, 67(2), 219–244. <https://doi.org/10.1515/zug-2022-0019>
- Kymlicka, W. (2001). *Politics in the vernacular: Nationalism, multiculturalism, and citizenship*. Oxford University Press.
- Lotfi, K., Akhavan Kazemi, M., & Sadeghi, S. Sh. (2021). Analysis of the nation formation process in contemporary Iran: Case study of Reza Shah era (1925–1941). *Journal of Political Sociology of Iran*, 4(1), 186–205 [In Persian].
- Lotfi, K., Akhavan Kazemi, M., & Sadeghi, S. Sh. (2022). Failed nation-building in Iran: Challenges of nation-building and manifestations of statelessness. *Iranian Revolution Studies Journal*, 12(45), 113–133 [In Persian]. [10.22034/jsi.2025.2032363.1724](https://doi.org/10.22034/jsi.2025.2032363.1724)
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Rashidi, A., Sharafi, M., & Forouzes, S. (2020). Analysis of the strategy of religious and ethnic solidarity in the Safavid era toward nation-state building. *Iranian Political Sociology*, 3(4), 3168–3179 [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/ipsa.2022.459>
- Reddy, M. M. (2022). Party politics, political communication and voting behaviour in South Africa: Implications for nation-building. *Journal of Nation-Building & Policy Studies*.
- Rothstein, B., & Uslaner, E. M. (2005). All for all: Equality, corruption, and social trust. *World Politics*, 58(1), 41–72. <https://doi.org/10.1353/wp.2006.0022>
- Russell, K., & Sambanis, N. (2022). Stopping the violence but blocking the peace: Dilemmas of foreign-imposed nation building after ethnic war. *International Organization*, 76(1), 126–163 DOI: <https://doi.org/10.1017/S0020818321000266>
- Shojaeian, A., Memarzadeh Tehran, G. R., & Pour Ezzat, A. A. (2023). Drivers and barriers of nation-building toward sustainable development [In Persian]. *Urban Futures Studies Quarterly*, 3(4), 38–52 [In Persian]. [10.22034/jipas.2024.376808.1549](https://doi.org/10.22034/jipas.2024.376808.1549)
- Shojaeian, A., Pour Ezzat, A. A., & Memarzadeh Tehran, G. R. (2025). Reidentifying the drivers of nation-building with a sustainable development approach in Iran. *Motāle'āt-e Modiriyat-e Dowlati-ye Irān*, 8(1), 22–56 [In Persian].

Silaev, N. (2024). Chechen nation-building under Kadyrov: A belated “Korenizatsiya”? *Problems of Post-Communism*, 71(1), 49–58. <https://doi.org/10.1080/10758216.2022.2092517>

Taheri Attar, G. (2010). *Nation-building model in light of good governance* (Unpublished doctoral dissertation). Allameh Tabataba'i University.

Taheri Attar, G. (2014). Design and explanation of a sustainable nation-building model [In Persian]. *Pazhuheshhā-ye Rāhbordi-ye Siasat*, 2(7), 34–67.

Zazai, F. (2025). The nation building in Afghanistan: Perspectives and challenges. *Social Science Review Archives*, 3(1), 1756–1773. <https://doi.org/10.70670/sra.v3i1.480>

Zhang, Y. (2021). A nation-building analysis of Jordan's response to pandemic. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*, 15(1), 66–83. <https://doi.org/10.1080/25765949.2021.1898814>

